Finnsus Oy 24.3.2025

Lausunto tulevaisuusvaliokunnalle

ASIA: Valtioneuvoston selonteko YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030:n toimeenpanosta VNS 7/2024 vp

Kiitämme mahdollisuudesta antaa lausunto koskien valtioneuvoston selontekoa VNS 7/2024 vp. Tulevaisuusvaliokunta on toivonut lausunnon keskittyvän erityisesti siihen, miltä globaalin kestävän kehityksen projektin tila ja tulevaisuus näyttävät vuoden 2030 jälkeen (”beyond 2030”), sekä miten kestävää kehitystä voisi tai tulisi edistää pitkällä aikajänteellä.

Finnsus on vuonna 2024 perustettu yritys, joka tukee julkisen ja kolmannen sektorin toimijoita kestävän kehityksen edistämisessä ja tarjoaa suomalaista kestävyysosaamista kansainvälisille toimijoille. Finnsusin toimintaa ohjaa kestävyysajattelu, joka perustuu ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyyden kokonaisuuteen unohtamatta vaikutusta tuleviin sukupolviin.

A - Miltä globaalin kestävän kehityksen projektin tila ja tulevaisuus näyttävät vuoden 2030 jälkeen (”beyond 2030”)?

Lähtökohtia

- Vuonna 2015 hyväksytty globaali kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030 on ainutlaatuinen, koska se yhdistää köyhyyden poistamiseen ja globaalien ympäristöongelmien ratkaisemiseen liittyvät tavoitteet, jotka ennen vuotta 2015 oli määritelty erillisinä YK-sopimuksina. Koska ihmisten hyvinvointi pitkällä aikavälillä riippuu luonnon kantokyvyn turvaamisesta, on tärkeää tarkastella näitä kysymyksiä kokonaisvaltaisesti. Tästä syystä **on äärimmäisen tärkeää, että vuonna 2030 saadaan aikaan uusi monenkeskinen sopimus, jossa valtiot sitoutuvat jatkamaan Agenda2030:n tavoitteiden toimeenpanoa.**

- Toisen maailmansodan jälkeen kehittynyt monenkeskinen järjestelmä, joka rakentuu Yhdistyneiden kansakuntien, Maailmanpankin, Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) ja Maailman kauppajärjestön (WTO) kaltaisten instituutioiden ympärille, on keskeinen osa globaalia hallintoa ja taloudellista yhteistyötä. Monenkeskisen järjestelmän toimintakyky on ollut uhattuna, koska globaalit poliittiset jännitteet, taloudelliset kriisit, protektionistiset politiikat ja suurvaltojen välinen kilpailu ovat heikentäneet yhteistyön ja luottamuksen ilmapiiriä. **Monien valtioiden alueelle ulottuvien globaaliongelmien ratkaiseminen on kuitenkin mahdollista ainoastaan monenkeskisen yhteistyön keinoin**, ja siksi monenkeskisen järjestelmän säilyminen on keskeistä kestävän kehityksen näkökulmasta. Monenkeskisen järjestelmän toiminta on myös yleisesti Suomen kaltaisten pienten valtioiden edun mukaista.

- Viime syyskuun YK:n tulevaisuushuippukokouksessa keskusteltiin monenvälisen järjestelmän vahvistamisesta ja päätettiin, että **YK:n tulee olla tehokas, tulevaisuuteen valmistautunut, oikeudenmukainen, demokraattinen, osallistava, yhteistyöhaluinen ja taloudellisesti vakaa.** Valtiot olivat yksimielisiä siitä, että turvallisuusneuvoston edustusta tulee tasapuolistaa ja sen jäsenmäärää lisätä. Afrikan edustusta tulee parantaa, ja pienempien kehittyvien valtioiden ääntä tulee vahvistaa. Keskusteltiin myös veto-oikeuden käytön rajoittamisesta ja

turvallisuusneuvoston työmenetelmien parantamisesta. Myös yhteistyötä kansallisten parlamenttien ja sidosryhmien kanssa tulee lisätä, mutta YK:n hallitustenvälinen luonne tulee säilyttää.

- **Parhaillaan valmistelussa ovat kansainvälisen rahoitusarkkitehtuurin muuttaminen tasa-arvoisempaan suuntaan niin, että se tukee kaikkien maiden kestävää taloutta.** Eri väestöryhmien välinen eriarvoisuus on kasvanut merkittävästi ja sen korjaamiseksi tarvitaan myös kansainvälisiä keinoja. Parhaillaan valmistelussa on mm. kansainvälinen verotusoikeus. Muita keinoja ovat mm. tietoon perustuva päätöksenteko, vaikutusten arvioinnit, ennakoivat riskianalyysit ja käyttöön otettavat kestävän kehityksen edistämisen mittarit, jotka täydentävät bruttokansantuotetta ja menevät sitä pidemmälle.
- Agenda2030:n hyväksyminen oli merkittävä askel globaalin kestävän kehityksen projektin edistymiselle. Agenda2030:n perusajatus, jonka mukaan jokainen valtio on osaltaan vastuussa yhteisten tavoitteiden saavuttamisesta, on johtanut kansallisten Agenda2030 -toimeenpanosuunnitelmien laadintaan. Käsillä oleva selonteko on toinen päivitys Suomen kansalliseen toimeenpanosuunnitelmaan, joka ensimmäistä kertaa esiteltiin eduskunnalle selontekona vuonna 2017. Viimeisten 10 vuoden aikana yksityinen sektori on Suomessa vahvistanut rooliaan kestävän kehityksen edistämisessä, ja tällä hetkellä yksityisen sektorin kestävyystyö on monin kohdin kunnianhimoisempaa kuin valtiotasolla tehtävä työ. **Yksityisen sektorin roolin vahvistuminen on seurausta valtioiden ja EU:n taholta tulleesta poliittisesta ohjauksesta, ja poliittista ohjausta tarvitaan myös jatkossa.**

Finnsusin arvio ja toimintasuositus

Kestävän kehityksen vahvistamisen näkökulmasta on tärkeää, että myös vuoden 2030 jälkeen tavoiteasetantaa ja valtioiden kestävyystyötä ohjaa globaali, monenkeskisesti neuvoteltu ja lähes kaikkien valtioiden hyväksymä asiakirja. **Suomen tulisi olla aloitteellinen Agenda2030:n jatkoa koskevan kansainvälisen keskustelun käynnistämisessä, erityisesti YK-kontekstissa**.

Tämä olisi Suomen edun mukaista, koska:

1. Globaalisti merkittävien asioiden käsittely monenkeskisesti on Suomen kaltaisten pienten valtioiden edun mukaista. YK:ta on tärkeä vahvistaa osoittamalla sille tehtäviä, joissa se voi tuottaa lisäarvoa. Agenda2030:n jatkon neuvottelu YK:n puitteissa vahvistaa YK:n roolia.
2. Kestävän kehityksen edistäminen edellyttää globaalia yhteistyötä ja yhteisiä päätöksiä. Näiden aikaansaaminen on mahdollista ainoastaan monenkeskisen järjestelmän rakenteiden kautta.
3. Agenda2030 on tärkeä globaalin etelän maille. Sen puolesta puhuminen vahvistaa suhdetta globaaliin etelään, mikä on nykytilanteessa tärkeää monesta eri syystä.

4. Suomi pyrkii YK:n turvallisuusneuvoston jäseneksi vuonna 2028. Näkyvä rooli YK-järjestelmän tukijana ja globaalin etelän maiden intressien huomioiminen on tärkeää tämän tavoitteen toteutumiseksi.

5. Suomi on jo neljän vuoden ajan sijoittunut ykkössijalle globaalissa kestävän kehityksen maavertailussa, ja valitaan vuosi toisensa jälkeen maailman onnellisimmaksi kansaksi. Suomen tulisi hyödyntää tätä asemaa ja mainetta kestävän kehityksen puolesta puhumiseen monenkeskisen järjestelmän puitteissa.

B - Miten kestävää kehitystä voisi tai tulisi edistää pitkällä aikajänteellä?

Kestävän kehityksen tärkein edellytys on yhteiskunnallinen vakaus. Kokonaisvaltaisen resilienssin kasvattaminen niin hallinnon kuin yksilöiden tasolla mahdollistaa olosuhteet, joissa kehitystä voidaan edistää myönteiseen suuntaan. Resilienssi taas pohjautuu luottamukseen, jota kaikissa yhteiskunnissa on rakennettava ja vaalittava kaikkien ihmisryhmien välillä jatkuvasti.

Kestävän kehityksen edistäminen pitkällä aikajänteellä edellyttää Finnsusin näkemyksen mukaan muun muassa seuraavien asioiden huomioimista kansallisessa ja kansainvälisessä työssä:

1. **Yhteiskunnallisen osallisuuden vahvistaminen.** Ihmisten hyvinvoinnin edellytyksenä on mahdollisuus vaikuttaa itseä koskeviin päätöksiin. Siksi osallistavuutta lisäävät toimintatavat ja ratkaisut vahvistavat pitkän aikavälin kestävyyttä. Lisäksi kestävyyteen liittyvien ongelmien ratkaisu edellyttää koko yhteiskunnan panosta, ja yhteistyötä eri toimijoiden kesken. Yhtäläisen oikeussuojan saaminen, kansalaisyhteiskunnan toimintatilan suojaaminen ja kaikille kuuluvien ihmisoikeuksien kunnioittaminen, mm. edistämällä rauhan, osallisuuden, suvaitsevaisuuden ja rauhanomaisen rinnakkaiselon kulttuuria, poistamalla uskonnollisen syrjinnän, torjumalla rasismia, rotusyrjintää ja muukalaisvihaa vahvistetaan vakaata yhteiskuntaa. Tähän liittyy myös puuttuminen disinformaation, väärän tiedon ja vihapuheen tuottamiseen ja levittämiseen.

2. **Panostukset sivistykseen.** Muutos kohti kestävämpää yhteiskuntaa mahdollistuu maailmankuvan muutoksista, laajemmasta ja syvemmästä ymmärryksestä sekä uusista tiedoista ja taidoista. Oppiminen ja sivistys ovat avaimia tähän muutokseen. Kestävyyttä edistävä sivistys edellyttää formaalin, nonformaalin ja informaalin koulutuksen yhteistyötä, mikä on tärkeää myös jatkuvan oppimisen kannalta.

3. **Kestävä kulutus ja elämäntavat.** Kestävä kulutus ja kestävät elämäntavat edellyttävät ymmärrystä kestävyyden merkityksestä, mikä syntyy sivistyksen kautta. Lisäksi yhteiskunnan tulee kannustaa kestäviin elämäntapavalintoihin ja mahdollistaa kestäviä valintoja.

4. **Systemaattinen työ luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi ja ekosysteemien toiminnan varmistamiseksi**. Luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen vaarantaa niin luonnon kuin ihmisenkin hyvinvoinnin. Luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen juurisyitä ovat väestönkasvu ja lisääntynyt kulutus, jotka ovat johtaneet muun muassa intensiiviseen

maankäyttöön ja ilmastonmuutokseen. Metsien, vesien ja maan käyttöä koskevissa päätöksissä tulee kiinnittää erityistä huomiota monimuotoisuusvaikutuksiin.

5. **Energiajärjestelmän uudistaminen** on pitkän aikavälin merkittävä kokonaisuus, joka on hyvä rakentaa useamman kestävän energialähteen varaan. Tämä etenee Suomessa verrattain hyvin.

6. **Ruokajärjestelmä** vaikuttaa luonnonvarojen käyttöön, ilmastoon, ympäristökuormaan, maankäyttöön, luonnon monimuotoisuuteen sekä ihmisten ja eläinten terveyteen ja hyvinvointiin. Se kytkeytyy lisäksi vahvasti myös energiajärjestelmään ja kiertotalouteen. Ruokajärjestelmää uudistamalla voidaan vaikuttaa useaan kestävyyskysymykseen.

7. **Heikoimmassa asemassa olevien erityinen huomioiminen kaikessa päätöksenteossa** on Agenda2030:n kantavan periaatteen (leave no-one behind) mukaista, ja sen toteutumisesta tulee pitää kiinni. Eriarvoisuuden vähentämiseen niin taloudellisesta, sosiaalisesta, teknologisesta kuin ympäristöllisestäkin näkökulmasta on puututtava mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

8. **Globaalin vastuun kantaminen.** Suomi menestyy hyvin kestävyysvertailuissa, kun tarkastellaan Suomen rajojen sisällä tapahtuvaa toimintaa. Kun tarkasteluun lisätään suomalaisten kulutuksen ulkoistetut vaikutukset, jotka toteutuvat mm. kaupan globaalien arvoketjujen kautta, tilanne muuttuu, ja Suomi on 166 maan vertailussa sijalla 139 (SDG index 2024). Globaalin vastuun kantaminen edellyttää nykyistä parempaa ymmärrystä globaalin käden- ja jalanjäljen elementeistä, ja niihin vaikuttamista. Selonteossa mainitaan pyrkimys ilmastokädenjäljen kasvattamiseen, mikä on kannatettava ja oikeansuuntainen toimi.

9. **Ylivaalikautisuutta ylläpitävät ja vahvistavat hallinnolliset rakenteet.** Agenda2030 -selonteon valmistelu ja käsittely eduskunnassa vaalikausittain luo rakenteen, jossa hallituksen kestävyystyötä tarkastellaan systemaattisesti vaalikausittain. Tämän ja muiden mekanismien, kuten kansallisen työn nelivuosittaisen raportoinnin YK:lle, säilyttäminen vahvistaa kestävyystyön pitkäjänteisyyttä. Suomen tulee sitoutua raportoimaan omasta kestävyystyöstään seuraavan kerran vuonna 2030 YK:ssa.

10. **Turvallisuuden ja kestävyyden suhteen ennakkoluuloton tarkastelu.** Kovaan turvallisuuteen tehtävien panostusten vaikutuksia kestävyyteen tulisi arvioida ennakkoluulottomasti, ja etsiä mahdollisia synergioita turvallisuus- ja kestävyysinvestointien väliltä.

Lisätietoja: Rilli Lappalainen (rilli.lappalainen@finnsus.fi, 0505613456)